

De renvooiprocedure bij de kantonrechter: waarom niet?

In een faillissement worden verificatiegeschillen door de rechter-commissaris verwezen naar een terechtzitting 'van de rechtbank' (art. 122 Fw). Betoogd wordt dat een redelijke wetstoepassing meebrengt dat naar de rolzitting van de kantonrechter wordt verwezen als het gaat om geschillen waarover laatstgenoemde beslist. Dit volgt uit de veranderde positie van de kantonrechter sinds de totstandkoming van de Faillissementswet in 1896. Bovendien blijkt uit art. 29 Fw en de jurisprudentie van de Hoge Raad dat het geen wet van Meden en Perzen is dat de civiele rechter (van de sector civiel) als enige bevoegd is in zo te noemen verificatiegeschillen. Deze herinterpretatie van art. 122 Fw heeft voor alle betrokkenen voordelen.

B.J. ENGBERTS

In art. 122 Fw is bepaald dat de rechter-commissaris op de verificatievergadering, in het geval een ter verificatie ingediende vordering wordt betwist, de partijen moet verwijzen naar een terechtzitting 'van de rechtbank'.¹ In de handboeken wordt – onder verwijzing naar de wetsgeschiedenis van art. 122 Fw – vermeld dat deze zogeheten renvooiprocedure competentiescheppend is en dat de rechtbank, te weten de sector civiel, de renvooiprocedure behandelt ongeacht het bedrag of de aard van de vordering.²

In deze bijdrage ga ik na of er argumenten zijn om verificatiegeschillen ten aanzien van vorderingen die tot de competentie van de kantonrechter behoren ook naar deze rechter te verwijzen. De sterke uitbreiding van de competentie van de kantonrechter per 1 juli 2011 vormt daarvoor de aanleiding. De kantonrechter is sindsdien bevoegd in zaken betreffende geldvorderingen tot € 25.000. Ook behandelt hij nu alle zaken betreffende een krediettransactie in zin van de Wet op het consumentenkrediet (Wck) en consumentenkoopovereenkomsten ongeacht de hoogte van de

vordering.³ Hij blijft bevoegd in alle arbeids-, huur-, huurkoop- en agentuurzaken ongeacht het beloop of de waarde van de vordering (art. 93 Rv).

Ik zal eerst een korte beschrijving van de renvooiprocedure geven. Daarna worden de argumenten voor een renvooi verwijzing naar de kantonrechter uitgewerkt. Dit betreft de verandering van de positie en taak van de kantonrechter sinds 1896, de thans reeds bestaande mogelijkheid dat een renvooiprocedure bij de kantonrechter wordt gevoerd (ex art. 29 Fw) en de jurisprudentie van de Hoge Raad betreffende art. 122 Fw. Voor wie aarzelt bij zo'n herinterpretatie van art. 122 Fw zal ik laten zien dat praktisch en rechtspraak soepel omgaan met (andere) bepalingen van de Faillissementswet. Vervolgens zal ik de voordelen van de door mij voorgestane interpretatie van art. 122 Fw (voor de schuldeiser(s) en curator) uiteenzetten. Ik sluit af met een oproep aan rechters-commissarissen, curatoren en kantonrechters.

1. Beschrijving van de renvooiprocedure

Als de curator (of een andere schuldeiser) een ingediende vordering en/of geclaimd recht van voorrang betwist en er wordt een verificatievergadering gehouden dan dient de rechter-commissaris op die zitting te onderzoeken of overeenstemming over dit geschil bereikt kan worden.⁵ Als die niet bereikt wordt, verwijst de rechter-

1 Deze bepaling geldt ook in schuldsaneringen, maar hierna zal ik van het faillissement uitgaan.

2 B. Wessels, *Verificatie van schuldvorderingen* (Wessels insolventierecht deel V), Deventer: Kluwer 2011, par. 5202 en N.J. Polak, & C.E. Polak/M. Pannevis (bew.), *Faillissementsrecht*, Deventer: Kluwer 2008, p. 231. Zie ook P.M. Veder in zijn noot onder HR 16 april 1999, LJN ZC2888, «JOR» 1999/156. Steeds wordt voor wat betreft de wetsgeschiedenis verwezen naar G.W. baron van der Feltz, *Geschiedenis van de Faillissementswet* (Onderneming en Recht deel 2-I/heruitgave Van der Feltz I), Zwolle: Tjeenk Willink 1994, p. 505, 513 en 517.

3 Daar teken ik bij aan dat alleen kredietovereenkomsten tot € 40.000 onder werking van de Wck vallen. In het wetsvoorstel Herziening Gerechtelijke Kaart (wetsvoorstel 32 891) wordt voorgesteld die bevoegdheid (iets) te beperken, te weten tot consumentenkredietovereenkomsten met een krediet som van ten hoogste € 40.000. Zie art. XCVIII.

4 Waaronder zaken betreffende een collectieve arbeidsovereenkomst, algemeen verbindend verklaarde bepalingen van een collectieve arbeidsovereenkomst en een vut-overeenkomst als bedoeld in de Wet kaderregeling vut overheids personeel.

5 Dat kan het bestaan en/of de hoogte van de vordering betreffen, maar bijvoorbeeld ook het bestaan van een preferentie. Zie nader Wessels, *a.w.*, par. 5187.

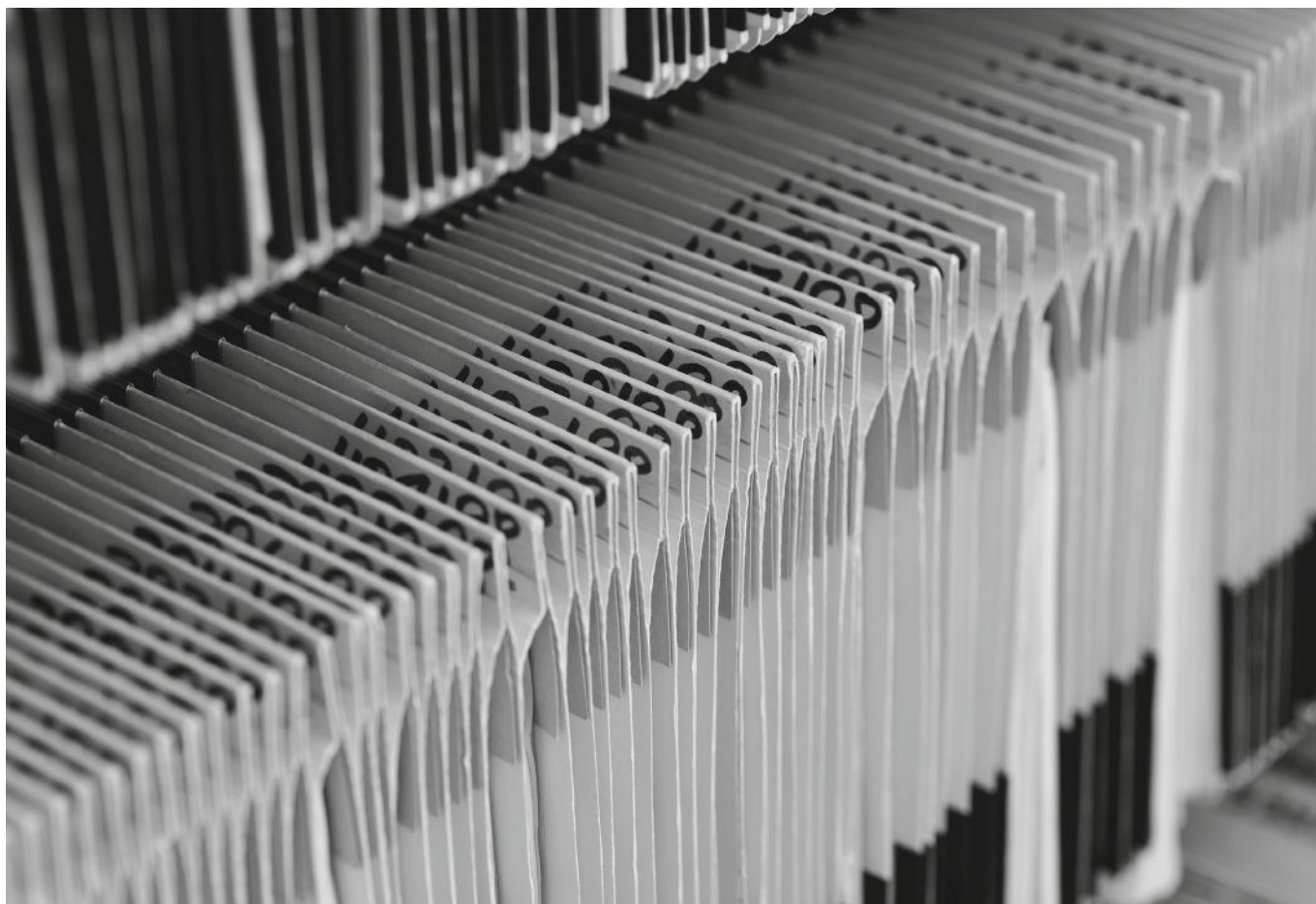

Foto: Shutterstock.com

commissaris de partijen naar een ‘rechtzitting van de rechtbank’. Dat geldt ook als de desbetreffende schuldeiser niet op die verificatievergadering verschijnt. De verwijzing strekt er enerzijds toe om duidelijk te maken dat verificatiegeschillen niet door de rechter-commissaris maar door de rechtbank zullen worden beslist en anderzijds om tot uitdrukking te brengen dat daarvoor geen dagvaarding nodig is, maar dat de enkele verwijzing voldoende is.⁶ De vordering in een renvooiprocedure is, aldus de Hoge Raad in zijn arrest van 16 april 1999 (Brown/Ultrafin), niet gericht op de daadwerkelijke betaling van een bepaald bedrag, maar strekt ertoe dat de ingediende vordering tot een bepaald bedrag en/of met een recht van voorrang wordt erkend.⁷ In een renvooiprocedure kan elke betwisting aan de orde zijn, zoals het bestaan, de omvang of de voorwaardelijkheid van een vordering, de preferentie van de vordering en ook de vraag of de vordering een boedelschuld is of niet. Omdat de vordering in een renvooiprocedure niet gericht is op daadwerkelijke betaling werd het griffierecht onder de inmiddels ingetrokken Wet tarieven in burgerlijke zaken (Wtbz) niet berekend aan de hand van de hoogte van de ingediende vordering (art. 2 lid 3 sub d Wtbz) maar op grond van art. 2 lid 3 sub f van die wet betreffende “*alle andere gevallen*”.⁸ De Wtbz is per 1 november 2010 vervangen

door de Wet griffierechten burgerlijke zaken, maar dat zal in dit opzicht naar verwachting geen wijziging tot gevolg hebben.⁹ Het gaat zoals gezegd om een verwijzing naar de zogeheten rolzitting van *de rechtbank*. Het renvooiproces wordt daar als een gewoon geding gevoerd. De wetgever zag geen rechtvaardiging voor een meer eenvoudige procedure.¹⁰ De procedure vangt aan door de inschrijving van de zaak op de rol. Een dagvaarding is niet vereist. Het proces-verbaal van de verificatievergadering vormt het inleidende processtuk. De griffier die op de verificatievergadering aanwezig is, moet ervoor zorgen dat de zaak wordt ingeschreven op de rolzitting die door de rechter-commissaris is bepaald.¹¹ Op de eerste zittingsdag dienen de advocaten, die voor partijen optreden, dit te verklaren (art. 122 lid 2 Fw). Er wordt een conclusie van eis genomen waarin wordt vermeld dat erkenning van de vordering en/of recht van voorrang of retentie wordt gevraagd. Een groot deel van de regels die gelden voor een dagvaardingsprocedure zijn voorts van toepassing op de renvooiprocedure. Het voert in dit kader te ver alle in de jurisprudentie genoemde uitzonderingen hierop te bespreken.¹²

6 Wessels, *a.w.*, par. 5187.

7 HR 16 april 1999, LJN ZC2888, «JOR» 1999/156, m.nt. P.M. Veder. Zie ook HR 25 juni 1925, NJ 1926, p. 1233 en HR 21 november 2003, LJN AL8481, «JOR» 2004/28, NJ 2004, 72.

8 HR 21 november 2003, LJN AL8481, NJ 2004, 72. Zie ook HR 30 maart 1990, LJN AD1079, NJ 1990, 515.

9 Dit betekent dat het griffierecht in een renvooiprocedure per 1 juli 2011 zal (moeten) worden beschouwd als een zaak met betrekking tot een vordering ‘van onbepaalde waarde’. Zie ook HR 30 maart 1990, LJN AD1079, NJ 1990, 515. Anders: I.D.J. Willemars, ‘Nog meer omissies in de Wet griffierechten burgerlijk zaken’, *Tijdschrift voor de Procespraktijk* 2011, afl. 3, p. 95 *ev.* Zij betoogt dat een heffingsgrondslag voor de renvooiprocedure ontbreekt.

10 Van der Feltz, *a.w.*, p. 100.

11 Van Gaalen in: G.C. van Daal (red.), *Failissementswet* (Groene serie, losbl.), Deventer: Kluwer, art. 122, aant. 5.

12 Zie voor een overzicht Van Gaalen, *a.w.*, art. 122, aant. 5 en Wessels, *a.w.*, par. 5193 *ev.*

DE VORDERING IN EEN RENVOOIPROCEDURE STREKT ERTOE DAT DE INGEDIENDE VORDERING TOT EEN BEPAALD BEDRAG EN/OF MET EEN RECHT VAN VOORRANG WORDT ERKEND.

2. Argumenten voor een renvooprocedure bij de kantonrechter

Hoewel algemeen wordt aangenomen dat de rechter-commissaris bij betwiste vorderingen naar de sector civiel van de rechtbank dient te verwijzen, zijn er goede argumenten voor een renvooprocedure bij de kantonrechter. Ik zal deze hierna uitwerken.

2.1 De verandering van de positie en taak van de rechtbank en kantonrechter sinds 1896

Met art. 122 Fw werd uitdrukkelijk beoogd aan de rechtbank – door wie het desbetreffende faillissement was uitgesproken – zowel relatieve als absolute bevoegdheid toe te kennen.¹³ Kantonrechters werkten in 1896 in een groot aantal zelfstandige kantongerechten. Hoger beroep tegen een vonnis van de kantonrechter moest worden ingesteld bij de rechtbank. Verwijzing naar de zitting van een kantonrechter was tegen die achtergrond logischerwijs niet in beeld. Sinds die tijd is er veel veranderd. De kantongerechten bestaan niet meer. Zij zijn in 2002 opgegaan in een organisatorische eenheid binnen de rechtbank, de sector kanton genaamd. Dit is vastgelegd in art. 47 Wet RO. In die sector worden zogeheten kantonzaken behandeld. Binnen die sector worden enkelvoudige kamers gevormd. De rechter die daarin zitting heeft draagt de titel van kantonrechter.¹⁴ In het wetsvoorstel dat heeft geleid tot uitbreiding van de competentie van de kantonrechter per 1 juli 2011 was ook voorgesteld om art. 47 Wet RO zodanig te wijzigen dat geen sprake meer was van een verplichting tot het hebben van een sector kanton.¹⁵ De Eerste Kamer had daartegen echter bezwaren waardoor invoering van dat deel van het wetsvoorstel is uitgesteld. Dit neemt niet weg dat een aantal rechtbanken deze sector feitelijk al heeft samengevoegd met de sector civiel.¹⁶ De kantonrechter wordt of is feitelijk al een civiele rechter met een aantal bijzondere aandachtsgebieden.¹⁷ In de civiele kantonzaken gelden zowel voor

de dagvaardingszaken als voor de zaken die met een verzoekschrift worden ingeleid dezelfde regels als bij de (andere) civiele rechter. Het belangrijkste verschil is dat er in kantonzaken geen sprake is van verplichte procesvertegenwoordiging. Tegen de achtergrond van deze historische ontwikkeling is het mijns inziens goed verdedigbaar dat de rechter-commissaris op de verificatievergadering, bij betwisting van vorderingen, naar de rolzitting van de kantonrechter verwijst als het om vorderingen gaat waarover de kantonrechter beslist.

2.2 Een renvooprocedure bij de kantonrechter is op grond van art. 29 Fw mogelijk

De renvooprocedure wordt wél bij de kantonrechter gevoerd indien het geschil daar ten tijde van de faillietverklaring al aanhangig was. De procedure wordt immers hervat in de stand waarin zij zich bevond, zie art. 122 lid 1 en art. 29 Fw.¹⁸ Aan art. 122 Fw ligt/lag aldus geen principiële keuze voor de civiele rechter bij de rechtbank ten grondslag.

2.3 Art. 122 Fw scheidt volgens de Hoge Raad geen exclusieve bevoegdheid

Voor een verwijzing naar de kantonrechter (ex art. 122 Fw) als hiervoor aangegeven is te meer reden nu de Hoge Raad in zijn reeds genoemde arrest van 16 april 1999 – in afwijking van de destijds heersende leer – heeft overwogen en beslist dat art. 122 Fw geen algemene exclusieve bevoegdheid scheidt tot de beoordeling van geschillen met betrekking tot ter verificatie aangemelde vorderingen.¹⁹ In deze Arubaanse zaak had Eagle Beach Hotel voor haar faillietverklaring een geldleningsovereenkomst gesloten met Ultrafin waarbij als bevoegde rechter was aangewezen het Gerecht te Lugano, dan wel het Gerecht te Genève. De kredietverzekeraar, Sace, had betalingen aan Ultrafin gedaan en trad op grond van subrogatie tot het bedrag van die betalingen in haar rechten. Ultrafin en Sace dienden vervolgens een vordering in bij de curator die deze betwistte waarop de rechter-commissaris partijen op de voet van art. 117 Faillissementsverordening van Aruba (deze bepaling komt overeen met art. 122 Fw) verwees naar de terechtzitting van het Gerecht in eerste aanleg. Ultrafin heeft vervolgens de curator gedaagd voor het Gerecht te Lugano. In de renvooprocedures op Aruba hebben Ultrafin en Sace een bevoegdheidsincident opgeworpen. In zijn eindvonnis heeft het Gerecht (in eerste aanleg) zich in het incident onbevoegd verklaard kennis te nemen van de vorderingen van Ultrafin en Sace om toegelaten te worden als schuldeisers in het faillissement van Eagle Beach en in de hoofdzaak verstaan dat de vorderingen niet behoeven te worden beoordeeld. Het hof heeft het eindvonnis vernietigd voor zover gewezen in de hoofdzaak en, opnieuw rechtdoende, de procedure verwezen naar het Gerecht in eerste aanleg teneinde de zaak te behandelen met inachtneming van het door het hof overwogene, en bepaald dat de procedure is geschorst totdat de meest gereede partij een in kracht van gewijsde gegane einduitspraak van de Zwitserse rechter in de procedure Ultrafin tegen Eagle Beach Hotel NV zal hebben

13 Van der Feltz, *a.w.*, p. 517.

14 Art. 48 Wet RO.

15 *Kamerstukken I 2009/10*, 32 021, nr. A. Op grond van voorgestelde art. 20 Wet RO kan het bestuur van een rechtbank ten hoogste vijf organisatorische eenheden onder de benaming sectoren instellen. In het voorgestelde art. 47 Wet RO wordt slechts melding gemaakt van kamers voor kantonzaken enerzijds en kamers die geen kantonzaken behandelen anderzijds. Degene die zitting heeft in eerstgenoemde kamer draagt de titel van kantonrechter.

16 Zoals de rechtbanken Arnhem, Leeuwarden, Roermond, Utrecht en Zutphen.

17 Bij veel rechtbanken behandelt de kantonrechter ook geen strafzaken en Wet Mulder-zaken meer.

18 Wessels, *a.w.*, par. 5205.

19 HR 16 april 1999, LJN ZC2888, «JOR» 1999/156, m.nt. P.M. Veder.

overgelegd. De Hoge Raad verwierp het hiertegen ingestelde cassatieberoep en oordeelde dat de forumkeuze met zich bracht dat een geschil over de gegrondheid van de ingediende vordering bij deze door de partijen gekozen rechter moet worden aangebracht. Hierbij speelt een rol dat de curator aan bedoelde overeenkomst gebonden was.

Van de regel dat de renvooiprocedure bij de sector civiel van de rechtbank wordt gevoerd, wordt ook in andere gevallen afgeweken. Ik noem enkele van deze uitzonderingen op die regel.

- Als het gaat om een geschil over de wettigheid of hoogte van een belastingaanslag vindt geen verwijzing naar de rechtbank plaats omdat deze daarover niet mag oordelen. De curator dient in dat geval de daarvoor aangewezen administratiefrechtelijke weg te bewandelen, hetgeen mogelijk een beroep op de belastingrechter bij de rechtbank kan inhouden. De renvooiprocedure kan hiervoor niet worden gebruikt.²⁰
- De rechtbank is niet bevoegd om te beslissen in geschillen over premies die de failliet – al dan niet – op grond van (sociale) volksverzekeringswetten verschuldigd is. Dat geldt sinds 2006 ook voor verschuldigde premies voor werknemersverzekeringen.²¹ Ook hier moet de administratiefrechtelijke weg gevolgd worden.
- Uit voornoemd arrest van 16 april 1999 wordt in de literatuur afgeleid dat de beslissing over de verifieerbaarheid van een vordering ook in een arbitrageprocedure kan plaatsvinden als dat voor de faillietverklaring is overeengekomen.²² Dat zou ook gelden als voor die datum is overeengekomen dat geschillen worden beslist bij wege van bindend advies.
- Het is ook niet zo dat alleen in een renvooiprocedure over de verifieerbaarheid kan worden beslist. Dit blijkt uit het Nimox/Van den End q.q. arrest van de Hoge Raad.²³ In cassatie werd erover geklaagd dat het hof een beslissing van de rechtbank in stand had gelaten dat de vordering van Nimox (op het gefailleerde Auditrade) uit hoofde van een dividendbesluit of geldlening niet voor verificatie in aanmerking komt. De Hoge Raad overwoog daaromtrent: *“Deze niet nader toegelichte klacht moet klaarblijkelijk aldus worden verstaan dat zij berust op de stelling dat het stelsel van de Faillissementswet meebrengt dat over de verificatie van schuldvorderingen niet anders kan worden beslist dan in een renvooiprocedure op de voet van art. 122 e.v. of bij verzet tegen de uitdelingslijst overeenkomstig art. 186, tenzij die wet zelf uitdrukkelijk een uitzondering maakt. Die stelling kan in haar algemeenheid niet als juist worden aanvaard. De in de Faillissementswet met betrekking tot de verificatie getroffen voorzieningen strekken tot een doelmatige afwikkeling van geschillen omtrent bestaan, omvang en eventuele preferentie van vorderingen op de gefailleerde. Met die strekking is niet onverenigbaar dat in een buiten de in die wet geregelde procesgang gevoerd geding tussen de curator en een derde die ook een vordering op de gefailleerde pretendeert, wordt beoordeeld en beslist of de vordering van die derde van dien aard is dat zij niet geverifieerd behoort te worden.”*

20 HR 21 februari 1964, NJ 1964, 208 en Wessels, *a.w.*, par. 5045 en 5208.

21 Wessels, *a.w.*, par. 5048 en 5208.

22 Wessels, *a.w.*, par. 5208. Zie ook de noot van Veder onder het arrest van 16 april 1999. Voor een geval waarin reeds een arbitraal geding aanhangig was zie: Rb. 's-Gravenhage 15 december 2010, LJN BO8353.

23 HR 8 november 1991, LJN ZC2888, NJ 1992, 174.

DE KANTONRECHTER WORDT OF IS FEITELIJK AL EEN CIVIELE RECHTER MET EEN AANTAL BIJZONDERE AANDACHTSGEBIEDEN.

3. Een ‘herinterpretatie’ van art. 122 Fw is niet vreemd

Art. 122 Fw gaat uit van procesvertegenwoordiging door advocaten, zodat een renvooiwijzing naar de kantonrechter (ook) in strijd is met de tekst van art. 122 Fw. Dit vormt mijns inziens echter geen groot bezwaar tegen ‘herinterpretatie’ van deze bepaling. Praktijk en rechtspraak gaven immers wel vaker een eigen, door praktische overwegingen ingegeven interpretatie aan de bepalingen uit de Faillissementswet, die evenzeer in strijd is met de letterlijke tekst of strekking van die wetsartikelen, waarna de wetgever de aldus ontstane praktijk vastlegde. Ik noem vier voorbeelden.

- Het bekendste voorbeeld is de vóór 1 augustus 2002 bestaande praktijk van de oneigenlijke opheffing van een faillissement. Die praktijk hield in dat een faillissement ook wegens gebrek aan baten ex art. 16 Fw werd opgeheven als naast de boedelschulden de hoogpreferente vorderingen van de Belastingdienst en bedrijfsvereniging niet geheel konden worden voldaan. Men rechtvaardigde deze praktijk door verwijzing naar art. 19 lid 3 Iw 1990. Op grond van deze bepaling kan de Ontvanger van de curator verlangen dat hij meteen uit de beschikbare gelden wordt betaald zonder verificatie te hoeven afwachten. De curator is op grond van deze bepaling bevoegd ook zelf uit de boedel belastingaanslagen van de failliet te voldoen. Deze praktijk was desondanks als *contra legem* aan te merken.²⁴ De praktijk van de oneigenlijke opheffing is per genoemde datum van een wettelijke basis voorzien door de invoering van art. 137a e.v. Fw.
- Tot 1 januari 2008 gold dat kort na toelating van een schuldenaar tot een schuldsaneringsregeling in beginsel een verificatievergadering diende te worden gehouden waarna – indien geen akkoord was aangeboden of gehomologeerd – een saneringsplan zou worden vastgesteld (art. 338 lid 5 (oud) Fw). Indien niet direct een datum voor een verificatievergadering werd bepaald, gold dat de rechtbank te allen tijde een saneringsplan kon vaststellen (art. 289 lid 2 (oud) Fw). Waar in faillissement dit systeem van een snelle verificatie van de vorderingen ook niet is gevolgd, is het niet verwonderlijk dat dat in schuldsaneringen evenmin gebeurde. Veel rechtbanken gingen echter evenmin over tot het vaststellen van een saneringsplan zodat in een groot deel van de schuldsaneringen niet – zoals de wetgever wel voor ogen stond – was vastgelegd wat de verplichtingen van

24 Namelijk: in strijd met de strekking van art. 16 Fw en de regeling rond uitdeling en verificatie van vorderingen. Zie: R.R.M. de Moor, & W. Schoorlemmer, *Vereenvoudigde afwikkeling van faillissementen*, Deventer: Kluwer 2005, p. 5-6.

de schuldenaar waren noch wat de looptijd van deze insolventie was. De wetgever heeft daarop het hele saneringsplan afgeschaft.²⁵

- In schuldsaneringsregelingen was voorts de praktijk ontstaan om verificatievergaderingen pro forma te houden. De verificatievergadering werd als het ware alleen op papier gehouden. Alle procedures betreffende de verificatie van vorderingen werden nageleefd, maar op de verificatievergadering zelf verscheen niemand. In het proces-verbaal van deze feitelijk niet gehouden verificatievergadering werd – onder meer – vermeld dat niemand was verschenen en dat de rechter-commissaris kennisnam van (de voor de procedure relevante) stukken en vervolgens de niet betwiste vorderingen overbracht op een bij dat proces-verbaal op te nemen lijst van erkende schuldeisers (zie art. 328 jo art. 121 Fw). Deze praktijk was gegroeid omdat in veel schuldsaneringsregelingen – in tegenstelling tot de faillissementen – aan (concurrente) schuldeisers kan worden uitgedeeld en er op de verificatievergadering zelden een schuldeiser kwam opdagen laat staan dat een vordering werd betwist. De wetgever heeft deze praktijk vastgelegd in art. 328a Fw.²⁶
- Ook de eindzitting in schuldsaneringen, waarop werd beslist of de schone lei kon worden toegekend, werd door veel rechtbanken in strijd met de tekst van art. 353 lid 1 (oud) Fw ‘pro forma’ gehouden.²⁷ De wetgever heeft ook deze contra-legem praktijk vastgelegd door de wijziging van art. 353 Fw op dit punt.

Voor wat betreft de rechtspraak valt tot slot te wijzen op een recent arrest van de Hoge Raad van 5 november 2010, waarin hij oordeelde dat een advocaat in weerwil van de tekst van art. 285 Fw bevoegd is tot het afgeven van een verklaring ex art. 285 lid 1 sub f Fw.²⁸ In de woorden van de Hoge Raad geldt daarom dat een redelijke wetstoepassing meebrengt dat aanvaard wordt dat de rechter-commissaris de beoordeling betwiste vorderingen ter zake waarvan de kantonrechter bevoegd is naar deze rechter verwijst.

4. Een renvooiprocedure bij de kantonrechter is in ieders voordeel

De door mij voorgestane verwijzing naar de kantonrechter (in het geval sprake is van ‘een kantonzaak’) heeft ook een aantal voordelen. Indien ervan wordt uitgegaan dat sprake is van een vordering van onbepaalde waarde geldt dat het griffierecht bij de kantonrechter voor rechtspersonen € 106 bedraagt en voor natuurlijke personen € 71.²⁹ Bij de sector civiel bedraagt dit griffierecht thans € 560 en € 260, geen grote verschillen, maar in elk geval zijn dit lagere bedragen. Verder geldt dat de verwerende partij bij de kantonrechter geen griffierecht verschuldigd is en bij de sector civiel wel. Als de curator degene is die de vordering betwist geldt dus dat hij bij verwijzing naar de kantonrechter geen griffierecht hoeft te betalen. Er is bij de kantonrechter geen sprake van verplichte procesvertegenwoordiging. Dit is met name voor de schuldeiser aantrekkelijk,

²⁵ Kamerstukken II 2004/05, 29 942, nr. 3, p. 6 e.v.

²⁶ Kamerstukken II 2004/05, 29 942, nr. 3, p. 28.

²⁷ In art. 353 lid 1 (oud) Fw stond uitdrukkelijk dat de schuldenaar de eindzitting in persoon zou bijwonen.

²⁸ HR 5 november 2010, LJN BN8056, NJ 2011, 31, m.nt. P. v. Schilfgaarde.

²⁹ Het hoge ‘rechtspersonentarief’ geldt ook voor de maatschap, vennootschap onder firma en commanditaire vennootschap, zie HR 8 juli 2011, LJN BQ2800.

EEN RENVOOIVERWIJZING NAAR DE KANTONRECHTER IS IN STRIJD MET DE TEKST VAN ART. 122 Fw. DIT VORMT MIJNS INZIENS ECHTER GEEN GROOT BEZWAAR TEGEN ‘HERINTERPRETATIE’ VAN DEZE BEPALING.

maar als de curator (of bewindvoerder in schuldsaneringen) geen advocaat is, is dat voor hem ook een voordeel. Ten slotte geldt dat als feit van algemene bekendheid mag gelden dat de duur van procedures bij de kantonrechter over het algemeen korter is dan die bij de (gewone) civiele rechter. Uit het jaarverslag van de Rechtspraak over 2010 blijkt bijvoorbeeld dat 78 procent van de contradictoire kanton-handelszaken binnen een halfjaar is afgedaan en 95 procent binnen een jaar. Bij de civiele rechter is gemiddeld 63 procent van die zaken (wel met een groter financieel belang) binnen een jaar afgedaan en 87 procent binnen twee jaar.³⁰

Gesteld zou nog kunnen worden dat de renvooiprocedure kan gaan over geschillen die zich in wezen op het terrein van het insolventierecht bevinden en dat de kantonrechter daar minder thuis in is dan de ‘gewone’ civiele rechter. Uit de jurisprudentie en praktijk blijkt dat het in renvooi-procedures vrijwel steeds gaat om de vraag of en tot welk bedrag sprake is van een vordering. De kantonrechter is op dat terrein uiteraard thuis en bij de ‘aardvorderingen’ (met name arbeids-, huur-, en consumentenkredietzaken) geldt dat bij uitstek. Voor zover het gaat om de vraag of een voorrang aan een vordering is verbonden, geldt dat van een kantonrechter – van wie er vele rechter-commissaris in faillissementen waren – als ervaren civilist verwacht mag worden dat hij in staat is ook deze zaak goed te behandelen. Ten slotte geldt dat (de procedure bij) de kantonrechter erop is ingesteld om bij te dragen aan een doeltreffende en voortvarende afwikkeling van het faillissement.

5. Samenvatting en oproep

De positie van de kantonrechter binnen de rechterlijke organisatie is sinds 1896 sterk veranderd. De kantonrechter maakt thans onderdeel uit van de rechtbank en kan als civiele rechter bij die rechtbank worden gekenschetst. In de civiele kantonzaken gelden dezelfde regels als bij de (andere) civiele rechter. Reeds daarom is verdedigbaar dat (hoewel in strijd met de bewoordingen van art. 122 Fw) een renvooi-procedure bij de kantonrechter mogelijk is. Daar komt bij dat zowel uit art. 29 Fw als uit de jurisprudentie van de Hoge Raad kan worden afgeleid dat het geen wet van Meden

³⁰ Zie www.rechtspraak.nl onder jaardocumenten.

en Perzen is dat de civiele rechter (van de sector civiel) als enige bevoegd is in zo te noemen verificatiegeschillen. Bij dit alles geldt dat er in de insolventiepraktijk wel vaker op praktische gronden wordt afgeweken van bepalingen in de Faillissementswet, zelfs als het om nieuwe wetsartikelen gaat. In navolging van de Hoge Raad³¹ kan daarom gezegd worden dat een redelijke wetstoepassing met zich meebrengt dat de rechter-commissaris op grond van art. 122 Fw naar de rolzitting van de kantonrechter verwijst als het gaat om geschillen waarover laatstgenoemde beslist. Deze herinterpretatie van art. 122 Fw heeft bovendien voor alle betrokkenen voordelen. Ik sluit af met de oproep aan rechters-commissarissen (in insolventies) om verificatiegeschillen over vorderingen die tot de competentie van de kantonrechter behoren naar deze (civiele) rechter te

verwijzen.³² Mocht hij of zij dat niet doen, dan is er nog geen man over boord. De zaak zal in dat geval immers naar de collega (civiele) rechter van de sector civiel worden verwezen.³³ De curatoren kan ik vragen de rechter-commissaris hierop te wijzen en de kantonrechters geef ik in overweging van de gebaande paden af te wijken en deze zaken te behandelen.

Mr. B.J. Engberts is kantonrechter bij de rechtbank Arnhem en was voorheen rechter-commissaris in insolventies bij die rechtbank.

³¹ Zie het hiervoor al besproken arrest: HR 5 november 2010, LJN BN8056, NJ 2011, 31, m.nt. P. v. Schilfgaarde.

³² De bevoegde kantonrechter is de rechter in wiens gebied (kanton) de gefailleerde zijn woonplaats – in de zin van art. 1:10 lid 1 of 2 BW – had, hetgeen eenvoudig is vast te stellen aan de hand van het faillissementsvonnis.

³³ Een oproep aan de wetgever om tot wijziging van art. 122 Fw te komen laat ik achterwege nu deze het zelfs op veel urgenter onderwerpen laat afweten. Zie F.M.J. Verstijlen, 'Alles (te) rustig aan het wetgevingsfront', *Tvl* 2011, afl. 2, p. 62-63.